Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 27 czerwca 2013 r.*

Własność intelektualna i przemysłowa — Prawo autorskie i prawa pokrewne w społeczeństwie informacyjnym — Dyrektywa 2001/29/WE — Prawo do zwielokrotniania — Godziwa rekompensata — Pojęcie „zwielokrotnienia na papierze lub podobnym nośniku przy użyciu dowolnej techniki fotograficznej lub innego procesu przynoszącego podobny skutek" — Konsekwencje niezastosowania dostępnych środków technologicznych mających na celu zapobieganie nieuprawnionemu pozyskiwaniu kopii lub jego ograniczenie — Konsekwencje wyraźnego lub dorozumianego udzielenia zgody na zwielokrotnienie

W sprawach połączonych od C-457/11 do C-460/11

mających za przedmiot wnioski o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożone przez Bundesgerichtshof (Niemcy) postanowieniami z dnia 21 lipca 2011 r., które wpłynęły do Trybunału w dniu 5 września 2011 r., w postępowaniach:

Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort)

przeciwko

Kyocera, dawniej Kyocera Mita Deutschland GmbH,

Epson Deutschland GmbH,

Xerox GmbH (C-457/11),

Canon Deutschland GmbH (C-458/11)

oraz

Fujitsu Technology Solutions GmbH (C-459/11),

Hewlett-Packard GmbH (C-460/11),

przeciwko

Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort),

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: L. Bay Larsen, prezes izby, J. Malenovský (sprawozdawca), U. Lõhmus, M. Safjan i A. Prechal, sędziowie,

* Język postępowania: niemiecki.

rzecznik generalny: E. Sharpston,

sekretarz: K. Malacek, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 22 października 2012 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort) przez U. Karpensteina, G. Schulzego i R. Staatsa, Rechtsanwälte,

— w imieniu Fujitsu Technology Solutions GmbH przez C. Franka, Rechtsanwalt,

— w imieniu Hewlett-Packard GmbH przez G. Berrischa i A. Strowela, Rechtsanwälte,

— w imieniu Kyocera (dawniej Kyocera Mita Deutschland GmbH), Epson Deutschland GmbH, Xerox GmbH i Canon Deutschland GmbH przez C. Lenza i T. Würtenbergera, Rechtsanwälte,

— w imieniu rządu niemieckiego przez T. Henzego i J. Kemper, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu czeskiego przez D. Hadrouška, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu hiszpańskiego przez N. Díaz Abad, działającą w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu Irlandii przez D. O'Hagana, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu litewskiego przez R. Mackevičienė i R. Vaišvilienė, działające w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu niderlandzkiego przez B. Koopman, C. Wissels i M. Bulterman, działające w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu austriackiego przez A. Poscha, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu polskiego przez B. Majczynę, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu fińskiego przez M. Pere, działającą w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu Zjednoczonego Królestwa przez L. Seeboruth, działającego w charakterze pełnomocnika, wspieranego przez S. Malynicza, barrister,

— w imieniu Komisji Europejskiej przez J. Samnaddę oraz F. Bulsta, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 24 stycznia 2013 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wnioski o wydanie orzeczenia prejudycjalnego dotyczą wykładni art. 5 i 6 dyrektywy 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym (Dz.U. L 167, s. 10).

2 Wnioski te zostały przedstawione w ramach sporów między Verwertungsgesellschaft Wort (VG Wort) a Kyocera, dawniej Kyocera Mita Deutschland GmbH (zwaną dalej „Kyocerą"), Epson Deutschland GmbH (zwaną dalej „Epson") i Xerox GmbH (zwaną dalej „Xerox") w sprawie C-457/11 i Canon Deutschland GmbH w sprawie C-458/11 oraz między Fujitsu Technology Solutions GmbH (zwaną dalej „Fujitsu") i Hewlett Packard GmbH a VG Wort w, odpowiednio, sprawach C-459/11 i C-460/11 w przedmiocie wynagrodzenia, jakie przedsiębiorstwa te są zobowiązane wypłacić VG Wort z tytułu sprzedaży drukarek lub ploterów oraz komputerów osobistych.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Motywy 2, 5, 35, 36, 39 i 52 dyrektywy 2001/29 mają następujące brzmienie:

„(2) Rada Europejska na spotkaniu na Korfu w dniach 24–25 czerwca 1994 r. podkreśliła konieczność stworzenia ogólnych i elastycznych ram prawnych na poziomie Wspólnoty dla wspierania rozwoju społeczeństwa informacyjnego w Europie. Zakłada to między innymi istnienie rynku wewnętrznego dla nowych produktów i usług. Zostały już przyjęte lub są w drodze przyjęcia ważne przepisy prawa wspólnotowego zmierzające do zapewnienia takich ram regulacyjnych. Prawo autorskie i prawa pokrewne odgrywają w tym kontekście istotną rolę, ponieważ chronią one i wspierają doskonalenie i sprzedaż nowych produktów i usług, jak również tworzenie i wykorzystanie ich twórczej treści.

[…]

(5) Rozwój technologiczny zwiększył i zróżnicował wskaźniki kreatywności, produkcji i eksploatacji. O ile ochrona własności intelektualnej nie wymaga żadnej nowej koncepcji, to [o tyle] obecne prawo w zakresie praw autorskich i pokrewnych będzie należało dostosować i uzupełnić, aby należycie uwzględnione były takie realia ekonomiczne, jak pojawienie się nowych form eksploatacji.

[…]

(35) W niektórych przypadkach dotyczących wyjątków lub ograniczeń podmioty praw autorskich powinny otrzymać godziwą rekompensatę jako wynagrodzenie za korzystanie z ich utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną. Przy określaniu formy, szczegółowych warunków i ewentualnej wysokości takiej godziwej rekompensaty należy uwzględnić okoliczności każdego przypadku. Przy ocenie tych okoliczności pomocnym kryterium byłaby potencjalna szkoda poniesiona przez podmiot praw autorskich w wyniku danej czynności. W przypadku gdy podmiot praw autorskich przyjął już zapłatę w innej formie, na przykład jako strona opłaty licencyjnej, specjalna lub oddzielna zapłata może nie być należna. Wysokość godziwej rekompensaty musi uwzględniać stopień wykorzystania zabezpieczeń technicznych przewidzianych w niniejszej dyrektywie. W niektórych przypadkach, gdy szkoda poniesiona przez podmiot praw autorskich jest niewielka, może nie powstać żadne zobowiązanie do zapłaty.

(36) Państwa członkowskie mogą przewidzieć godziwą rekompensatę dla podmiotów praw autorskich, nawet jeżeli stosują one fakultatywne przepisy w sprawie wyjątków lub ograniczeń niewymagających tej rekompensaty.

[…]

(39) Stosując wyjątek lub ograniczenie w przypadku kopii prywatnej, państwa członkowskie powinny należycie uwzględnić rozwój technologiczny i gospodarczy, w szczególności w odniesieniu do prywatnego cyfrowego kopiowania oraz systemów wynagradzania, gdy dostępne są skuteczne zabezpieczenia techniczne. Takie wyjątki lub ograniczenia nie powinny powstrzymywać [od] korzystania ze środków technicznych lub ich wykorzystania przeciwko obchodzeniu zabezpieczeń.

[…]

(52) Przy stosowaniu wyjątku lub ograniczenia w przypadku prywatnego kopiowania zgodnie z art. 5 ust. 2 lit. b) państwa członkowskie powinny popierać korzystanie ze środków dobrowolnych, dzięki którym będzie zapewnione osiągnięcie celów takich wyjątków lub ograniczeń. Jeżeli w rozsądnym terminie nie został podjęty żaden środek dobrowolny w celu umożliwienia zwielokrotniania do użytku prywatnego, państwa członkowskie mogą ustanowić środki, które pozwolą beneficjentom danego wyjątku lub ograniczenia na skorzystanie z niego. Środki dobrowolne podejmowane przez podmioty praw autorskich, włączając umowy pomiędzy podmiotami praw autorskich a innymi zainteresowanymi stronami, jak również środki podejmowane przez państwa członkowskie nie stanowią dla właścicieli [podmiotów] praw autorskich przeszkody w korzystaniu ze środków technologicznych zgodnych z wyjątkami lub ograniczeniami w sprawie kopii przeznaczonych do użytku prywatnego przewidzianymi przez prawo krajowe zgodnie z art. 5 ust. 2 lit. b), z uwzględnieniem godziwej rekompensaty wymaganej w wyżej wymienionym przepisie oraz ewentualnego rozróżnienia pomiędzy różnorodnymi warunkami korzystania, zgodnie z art. 5 ust. 5, jak na przykład kontrola liczby zwielokrotnień. Aby zapobiec nadużywaniu tych środków, każdy środek technologiczny stosowany przy ich wdrażaniu powinien korzystać z ochrony prawnej”.

4 Zgodnie z art. 2 dyrektywy 2001/29:

„Państwa członkowskie przewidują wyłączne prawo do zezwalania lub zabraniania bezpośredniego lub pośredniego, tymczasowego lub stałego zwielokrotniania utworu, przy wykorzystaniu wszelkich środków i w jakiejkolwiek formie, w całości lub częściowo:

a) dla autorów – w odniesieniu do ich utworów;

b) dla artystów wykonawców – w odniesieniu do utrwaleń ich przedstawień;

c) dla producentów fonogramów – w odniesieniu do ich fonogramów;

d) dla producentów pierwszych utrwaleń filmów – w odniesieniu do oryginału i kopii ich filmów;

e) dla organizacji radiowych i telewizyjnych – w odniesieniu do utrwaleń ich programów, niezależnie od tego, czy te programy transmitowane są przewodowo lub [czy] bezprzewodowo, włączając drogę kablową lub satelitarną”.

5 Artykuł 5 ust. 2 tej dyrektywy stanowi:

„Państwa członkowskie mogą przewidzieć wyjątki lub ograniczenia w odniesieniu do prawa do zwielokrotniania określonego w art. 2 w następujących przypadkach:

a) w odniesieniu do zwielokrotniania na papierze lub podobnym nośniku przy użyciu dowolnej techniki fotograficznej lub innego procesu przynoszącego podobny skutek, z wyjątkiem partytur, pod warunkiem że podmioty praw autorskich otrzymają godziwą rekompensatę;

b) w odniesieniu do zwielokrotniania na dowolnych nośnikach przez osobę fizyczną do prywatnego użytku i do celów ani bezpośrednio, ani pośrednio handlowych, pod warunkiem że podmioty praw autorskich otrzymają godziwą rekompensatę, uwzględniającą zastosowanie lub niezastosowanie środków technologicznych określonych w art. 6, w odniesieniu do danych utworów lub przedmiotów objętych ochroną;

c) w odniesieniu do szczególnych czynności zwielokrotniania dokonywanych przez ogólnodostępne biblioteki, instytucje edukacyjne lub muzea, lub przez archiwa, które nie są skierowane na osiągnięcie bezpośredniej lub pośredniej korzyści gospodarczej lub handlowej;

[…]”.

6 Artykuł 5 ust. 3 wspomnianej dyrektywy stanowi:

„Państwa członkowskie mogą przewidzieć wyjątki lub ograniczenia w odniesieniu do praw określonych w art. 2 i 3 w następujących przypadkach:

a) korzystania wyłącznie w celach zilustrowania w ramach nauczania lub badań naukowych tak długo jak źródło, łącznie z nazwiskiem autora, zostanie podane, poza przypadkami, w których okaże się to niemożliwe i w stopniu uzasadnionym przez cel niehandlowy, który ma być osiągnięty;

[…]

n) korzystania poprzez udostępnienia lub podanie do wiadomości, w celu badań i prywatnych studiów, indywidualnym postronnym osobom z dzieł lub innych przedmiotów objętych ochroną, które nie podlegają zasadom zakupu lub licencji, znajdujących się w zbiorach instytucji określonych w ust. 2 lit. c), przy użyciu wyposażonych terminali w pomieszczeniach wymienionych instytucji;

[…]”.

7 Zgodnie z art. 5 ust. 5 dyrektywy 2001/29:

„Wyjątki i ograniczenia przewidziane w ust. 1, 2, 3 i 4 powinny być stosowane tylko w niektórych szczególnych przypadkach, które nie naruszają normalnego wykorzystania dzieła lub innego przedmiotu objętego ochroną ani nie powodują nieuzasadnionej szkody dla uzasadnionych interesów podmiotów praw autorskich”.

8 Artykuł 6 dyrektywy 2001/29 przewiduje:

„1. Państwa członkowskie przewidują stosowną ochronę prawną przed obchodzeniem skutecznych środków technologicznych przez daną osobę, której znane jest lub w zależności od okoliczności musi być znane to, że zmierza […] ona w tym celu.

[…]

3. Do celów niniejszej dyrektywy przez wyrażenie »środki technologiczne« rozumie się wszystkie technologie, urządzenia lub części składowe, które przy normalnym funkcjonowaniu są przeznaczone do powstrzymania lub ograniczenia czynności w odniesieniu do utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną, które nie otrzymały zezwolenia od podmiotu praw autorskich lub prawa pokrewnego prawu autorskiemu przewidzianego przez prawo lub prawa sui generis przewidzianego w rozdziale III dyrektywy 96/9/WE. Środki technologiczne uważa się za »skuteczne«, jeżeli korzystanie z chronionego utworu lub z innego przedmiotu objętego ochroną jest kontrolowane przez podmioty praw autorskich poprzez zastosowanie kodu dostępu lub mechanizmu zabezpieczenia, takiego jak szyfrowanie, zakłócanie lub każdej innej transformacji [każda inna transformacja] utworu lub przedmiotu objętego ochroną lub mechanizmu kontroli kopiowania, które spełniają [który spełnia] cel ochronny.

4. Bez względu na ochronę prawną przewidzianą w ust. 1 w przypadku braku środków dobrowolnych podjętych przez podmioty praw autorskich, włączając porozumienia pomiędzy podmiotami praw autorskich i innymi stronami, państwa członkowskie podejmą właściwe środki w celu zapewnienia, że beneficjenci wyjątków lub ograniczeń przewidzianych w prawie krajowym zgodnie z art. 5 ust. 2 lit. a), c), d) i e) oraz w [z art. 5] ust. 3 lit. a), b) lub e) będą mogli korzystać z wyjątków lub ograniczeń w stopniu koniecznym do skorzystania z nich, jeżeli beneficjent ma legalny dostęp do chronionego utworu lub przedmiotu objętego ochroną.

[…]”.

9 Artykuł 10 dyrektywy 2001/29, zatytułowany „Tymczasowe zastosowanie”, stanowi:

„1. Przepisy niniejszej dyrektywy znajdują zastosowanie do wszystkich utworów i innych przedmiotów objętych ochroną określonych w niniejszej dyrektywie, które w dniu 22 grudnia 2002 r. są chronione przez ustawodawstwa państw członkowskich w dziedzinie praw autorskich i pokrewnych lub które spełniają kryteria ochrony w rozumieniu niniejszej dyrektywy lub przepisów określonych w art. 1 ust. 2.

2. Niniejszą dyrektywę stosuje się bez uszczerbku dla czynów dokonanych i praw uzyskanych przed dniem 22 grudnia 2002 r.”.

10 Zgodnie z art. 13 ust. 1 akapit pierwszy tej dyrektywy:

„Państwa członkowskie wprowadzą w życie najpóźniej do dnia 22 grudnia 2002 r. przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do spełnienia wymagań niniejszej dyrektywy. Niezwłocznie powiadomią o tym Komisję”.

Uregulowania niemieckie

11 Paragraf 53 Gesetz über Urheberrecht und verwandte Schutzrechte (ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych) z dnia 9 września 1965 r. (BGBl. I, s. 1273), zmienionej przez § 1 ustawy z dnia 10 września 2003 r. (BGBl. I, s. 1774, zwanej dalej „UrhG”) brzmi następująco: „Zwielokrotnianie do użytku prywatnego i w innych celach osobistych

1. Dozwolone jest sporządzanie przez osobę fizyczną pojedynczych kopii do prywatnego użytku na dowolnym nośniku, o ile kopie te nie służą bezpośrednio ani pośrednio celom zarobkowym oraz o ile oryginał nie został wyprodukowany w sposób oczywiście nielegalny. Osoba uprawniona do sporządzania kopii może także zlecić wykonanie kopii osobie trzeciej w zakresie, w jakim kopia sporządzana jest nieodpłatnie, lub w zakresie, w jakim kopie wykonywane są na papierze lub podobnym nośniku przy użyciu dowolnej techniki fotograficznej lub innego procesu przynoszącego podobny skutek.

2. Dozwolone jest sporządzanie lub zlecanie sporządzenia pojedynczych kopii utworu:

1) na użytek własny w celu zastosowań naukowych i w niezbędnym do tego zakresie;

2) w celu włączenia do osobistego archiwum danej osoby w niezbędnym zakresie, pod warunkiem że oryginał należy również do tej osoby;

3) w odniesieniu do bieżących informacji, w przypadku gdy oryginał był transmitowany;

4) na użytek własny w innych celach:

   a) w odniesieniu do fragmentów opublikowanych utworów lub pojedynczych artykułów ukazujących się w prasie codziennej i w czasopismach;

   b) w odniesieniu do dzieł, których nakład jest wyczerpany od co najmniej dwóch ostatnich lat.

Powyższe postanowienia stosują się do sytuacji, o której mowa w zdaniu pierwszym pkt 2, wyłącznie w przypadku, gdy ponadto:

1) kopia jest wykonana na papierze lub podobnym nośniku przy użyciu dowolnej techniki fotograficznej lub innego procesu przynoszącego podobny skutek; lub

2) kopia jest sporządzona wyłącznie na potrzeby analogowych form korzystania; lub

3) archiwa nie służą osiągnięciu bezpośredniej lub pośredniej korzyści gospodarczej lub handlowej.

Powyższe postanowienia stosują się do sytuacji, o których mowa w zdaniu pierwszym pkt 3 i 4, wyłącznie w przypadku, gdy ponadto spełniony jest jeden z warunków określonych w zdaniu drugim pkt 1 lub pkt 2.

3. Dozwolone jest sporządzanie lub zlecanie sporządzania kopii niewielkich fragmentów utworu, utworów o niewielkiej objętości lub pojedynczych artykułów ukazujących się w prasie codziennej i w czasopismach lub udostępnionych publicznie, jeżeli kopie przeznaczone są na użytek własny:

1) w szkolnictwie, w niekomercyjnych placówkach oświatowych i kształcenia ustawicznego oraz w placówkach kształcenia zawodowego w liczbie niezbędnej dla potrzeb pojedynczej klasy; lub

2) do celów egzaminów państwowych i egzaminów organizowanych przez szkoły, placówki szkolnictwa wyższego, niekomercyjne placówki oświatowe i kształcenia ustawicznego oraz w ramach kształcenia zawodowego w niezbędnej liczbie, jeżeli i w zakresie, w jakim sporządzenie kopii jest niezbędne do tych celów.

4. Zwielokrotnianie:

a) zapisów nutowych utworów muzycznych;

b) książki lub czasopisma, w przypadku gdy mamy do czynienia z niemal kompletnym zwielokrotnieniem,

w zakresie, w jakim nie polega ono na ręcznym skopiowaniu dzieła, jest dozwolone wyłącznie za zgodą podmiotu praw autorskich lub w warunkach określonych w ust. 2 pkt 2, lub na użytek własny w odniesieniu do dzieła, którego nakład jest wyczerpany od co najmniej dwóch ostatnich lat.

5. Ustęp 1, ust. 2 pkt 2–4 i ust. 3 pkt 2 nie stosują się do baz danych, których elementy są dostępne indywidualnie za pomocą środków elektronicznych.

Ustęp 2 pkt 1 oraz ust. 3 pkt 1 stosują się do takich baz danych, pod warunkiem że wykorzystanie w celach naukowych i do nauczania nie jest skierowane na osiągnięcie korzyści gospodarczej.

6. Kopie nie mogą być rozpowszechniane ani udostępniane publicznie. Dopuszczalne jest jednak użyczenie sporządzonych legalnie kopii dzienników i utworów, których nakład został wyczerpany, a także egzemplarzy, w których niewielkie uszkodzone lub utracone części zostały zastąpione kopiami.

7. Dokonywanie zapisu konferencji publicznych, przedstawień lub publicznych wykonań utworów na nośnikach obrazu i dźwięku, realizacja planów i szkiców dzieła sztuki oraz stworzenie kopii dzieła architektury są dozwolone wyłącznie za zgodą podmiotu praw autorskich".

12 Paragraf 54a UrhG stanowi:„Obowiązek zapłaty wynagrodzenia za każdą kopię uzyskaną w drodze fotokopiowania

1. Jeżeli ze względu na charakter utworu można oczekiwać, że zostanie on poddany zwielokrotnieniu zgodnie z § 53 ust. 1–3 w drodze sporządzenia fotokopii jego egzemplarza lub przy użyciu innego procesu przynoszącego podobny skutek, autor utworu ma prawo do otrzymania godziwego wynagrodzenia od wytwórcy urządzeń przeznaczonych do sporządzania tego rodzaju kopii jako rekompensaty za możliwość ich wykonywania, która wynika ze sprzedaży lub z innej formy wprowadzenia tych urządzeń na rynek. Każdy, kto do celów handlowych dokonuje przywozu lub ponownego przywozu urządzeń na terytorium objęte zakresem stosowania niniejszej ustawy lub kto dokonuje obrotu tymi towarami, odpowiada solidarnie z wytwórcą. Podmiot dokonujący obrotu nie jest zobowiązany do zapłaty wynagrodzenia, jeżeli nabywa mniej niż 20 urządzeń w każdym półroczu kalendarzowym.

2. Jeżeli urządzenia tego rodzaju są używane w szkołach, w placówkach szkolnictwa wyższego i w placówkach kształcenia zawodowego lub w innych placówkach oświatowych i kształcenia ustawicznego (placówki edukacyjne), w instytutach badawczych, w bibliotekach publicznych lub w placówkach, które udostępniają urządzenia do odpłatnego sporządzania fotokopii, autor jest uprawniony do otrzymania godziwego wynagrodzenia także od podmiotu eksploatującego urządzenie.

3. Paragraf 54 ust. 2 stosuje się odpowiednio".

13 Zgodnie z § 54d UrhG i z załącznikiem do UrhG wynagrodzenie pobierane z tytułu udostępniania urządzeń na podstawie § 54a ust. 1 UrhG zostało ustalone na kwotę wahającą się między 38,35 EUR a 613,56 EUR w zależności od liczby kopii, jaką można sporządzić na minutę, i możliwości sporządzania kopii w kolorze. Pozostałe kwoty mogą jednak podlegać negocjacjom.

Postępowania główne i pytania prejudycjalne

Sprawa C-457/11

14 VG Wort jest organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi. Jest ona odpowiedzialna na zasadach wyłączności za reprezentowanie autorów i wydawców utworów literackich w Niemczech. Z tego względu jest ona umocowana do dochodzenia wynagrodzeń od producentów, importerów lub dystrybutorów urządzeń objętych zakresem stosowania § 54a ust. 1 UrhG.

15 Działając w imieniu własnym, a także w imieniu innej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi, która reprezentuje podmioty praw do utworów graficznych każdego rodzaju, a mianowicie VG Bild-Kunst, VG Wort zwróciła się o udzielenie informacji, po pierwsze, na temat rodzaju drukarek, które były sprzedawane lub w inny sposób wprowadzane na rynek od dnia 1 stycznia 2001 r., i właściwych danych liczbowych, oraz po drugie, na temat możliwości tych urządzeń i źródeł zaopatrzenia w nie w Niemczech. Ponadto VG Wort wniosła o stwierdzenie, że Kyocera, Epson i Xerox są zobowiązane do zapłaty na jej rzecz wynagrodzenia w postaci opłaty pobieranej od komputerów osobistych, drukarek i ploterów wprowadzonych do obrotu w Niemczech w okresie od dnia 1 stycznia 2001 r. do dnia 31 grudnia 2007 r. Żądane kwoty oparte są na stawkach ustalonych w ramach porozumienia z VG Bild-Kunst i opublikowanych w *Bundesanzeiger* (dzienniku oficjalnych ogłoszeń rządu federalnego).

16 Landgericht Düsseldorf w pełni uwzględnił to żądanie udzielenia informacji, stwierdzając w głównej mierze, że Kyocera, Epson i Xerox były zobowiązane do zapłaty rekompensaty na rzecz VG Wort. Sąd odwoławczy, do którego wystąpiły Kyocera, Epson i Xerox, uchylił orzeczenie sądu pierwszej instancji. Powołując się na wyrok z dnia 6 grudnia 2007 r., Bundesgerichtshof odrzucił w drodze postanowienia skargę rewizyjną wniesioną przez VG Wort.

17 Bundesverfassungsgericht uchylił orzeczenie Bundesgerichtshof i przekazał sprawę temu ostatniemu celem ponownego rozpoznania.

18 W ramach nowego postępowania rewizyjnego VG Wort wniosła o potwierdzenie orzeczenia wydanego w pierwszej instancji. Pozwane w postępowaniu głównym wniosły o oddalenie skargi rewizyjnej.

19 Uznając, że rozstrzygnięcie tej skargi jest uzależnione od wykładni dyrektywy 2001/29 Bundesgerichtshof postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy dyrektywę 2001/29 należy uwzględnić przy wykładni prawa krajowego już dla przypadków, które miały miejsce po wejściu w życie dyrektywy w dniu 22 czerwca 2001 r., jednak przed dniem, od którego znajduje ona zastosowanie, to jest przed dniem 22 grudnia 2002 r.?

2) Czy zwielokrotnianie za pomocą drukarek stanowi zwielokrotnianie przy użyciu dowolnej techniki fotograficznej lub innego procesu przynoszącego podobny skutek w rozumieniu art. 5 ust. 2 lit. a) dyrektywy?

3) W przypadku twierdzącej odpowiedzi na pytanie drugie: czy wymogi dyrektywy 2001/29 co do godziwej rekompensaty za wyjątki albo ograniczenia w odniesieniu do prawa do zwielokrotniania zgodnie z art. 5 ust. 2 i 3 tej dyrektywy mogą zostać, z uwzględnieniem zasady równego traktowania zawartej w art. 20 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej [(zwanej dalej »kartą«)], spełnione również wówczas, gdy to nie producenci, importerzy lub dostawcy drukarek, lecz producenci, importerzy lub dostawcy innego urządzenia albo szeregu innych urządzeń, składających się na zdatny do podjęcia odpowiedniego zwielokrotniania zespół urządzeń, są podmiotami zobowiązanymi do zapłaty odpowiedniego wynagrodzenia?

4) Czy sama możliwość wykorzystania zabezpieczeń technicznych zgodnie z art. 6 dyrektywy powoduje wyłączenie warunku godziwej rekompensaty w rozumieniu art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy?

5) Czy warunek [art. 5 ust. 2 lit. a) i b) dyrektywy 2001/29] oraz możliwość (motyw 36 dyrektywy) godziwej rekompensaty ustają, jeżeli podmiot praw autorskich zgodził się wyraźnie lub w sposób dorozumiany na zwielokrotnianie swoich utworów?”.

Sprawy od C-458/11 do C-460/11

20 Okoliczności faktyczne i wywody prawne istotne dla spraw od C-458/11 do C-460/11 odpowiadają zasadniczo tym dotyczącym sprawy C-457/11.

21 W sprawach C-457/11 i C-458/11 przedstawione pytania są identyczne. W sprawie C-460/11 pytania prejudycjalne są identyczne – w zakresie dotyczącym pytań od pierwszego do trzeciego – z pytaniami przedstawionymi w sprawie C-457/11. W sprawach C-457/11 i C-459/11 identyczne są pytania pierwsze, czwarte i piąte. Natomiast w sprawie C-459/11 pytania drugie i trzecie różnią się od tych przedstawionych w sprawie C-457/11, ponieważ odnoszą się nie do drukarek, a do komputerów.

22 W sprawie C-459/11 pytania drugie i trzecie brzmią następująco:

„2) Czy zwielokrotnianie za pomocą komputerów stanowi zwielokrotnianie przy użyciu dowolnej techniki fotograficznej lub innego procesu przynoszącego podobny skutek w rozumieniu art. 5 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2001/29?

3) W przypadku twierdzącej odpowiedzi na pytanie drugie: czy wymogi dyrektywy 2001/29 co do godziwej rekompensaty za wyjątki albo ograniczenia w odniesieniu do prawa do zwielokrotniania zgodnie z art. 5 ust. 2 i 3 tej dyrektywy mogą zostać, z uwzględnieniem zasady równego traktowania zawartej w art. 20 karty […], spełnione również wówczas, gdy nie producenci, importerzy lub dostawcy komputerów, lecz producenci, importerzy lub dostawcy innego urządzenia albo szeregu innych urządzeń, składających się na zdatny do podjęcia odpowiedniego zwielokrotniania zespół urządzeń, są podmiotami zobowiązanymi do zapłaty odpowiedniego wynagrodzenia?”.

23 Postanowieniem Prezesa Trybunału z dnia 6 października 2011 r. sprawy od C-457/11 do C-460/11 zostały połączone do celów ustnego etapu postępowania i wydania wyroku.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

24 W pytaniu pierwszym sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy dyrektywa 2001/29 znajduje zastosowanie do aktów korzystania z utworów i z innych przedmiotów objętych ochroną, które miały miejsce w okresie od 22 czerwca 2001 r., dnia wejścia w życie omawianej dyrektywy, do 22 grudnia 2002 r., dnia upływu terminu do dokonania jej transpozycji.

25 Z utrwalonego orzecznictwa wynika, że stosując prawo wewnętrzne, sądy krajowe zobowiązane są tak dalece, jak to możliwe, dokonywać jego wykładni w świetle brzmienia i celu rozpatrywanej dyrektywy, by osiągnąć przewidziany w niej rezultat i w efekcie zastosować się do art. 288 akapit trzeci TFUE. Ten obowiązek dokonywania wykładni prawa krajowego zgodnej z prawem Unii jest w istocie nierozerwalnie związany z systemem traktatu FUE, gdyż zezwala sądom krajowym na zapewnienie, w ramach ich właściwości, pełnej skuteczności prawa Unii przy rozpoznawaniu zawisłych przed nimi sporów (wyrok z dnia 24 stycznia 2012 r. w sprawie C-282/10 Dominguez, pkt 24 i przytoczone tam orzecznictwo).

26 Ciążący na sądach krajowych ogólny obowiązek dokonywania wykładni prawa krajowego w sposób zgodny z dyrektywą powstaje z chwilą upływu terminu na dokonanie transpozycji dyrektywy (zob. podobnie wyrok z dnia 4 lipca 2006 r. w sprawie C-212/04 Adeneler i in., Zb.Orz. s. I-6057, pkt 115).

27 Jeżeli chodzi bardziej konkretnie o dyrektywę 2001/29, z art. 10 ust. 2 tego aktu wynika, że stosuje się ją bez uszczerbku dla czynów dokonanych i praw uzyskanych przed dniem 22 grudnia 2002 r.

28 Jak wynika z genezy wspomnianego art. 10 ust. 2, a w szczególności z pierwotnego projektu Komisji [COM(97) 628] z dnia 10 grudnia 1997 r., który doprowadził do przyjęcia dyrektywy 2001/29, ochrona wspomnianych powyżej czynów wynika z „ogóln[ej] zasad[y], […] że dyrektywa nie działa wstecz i nie ma zastosowania do działań polegających na korzystaniu z utworów chronionych lub innych przedmiotów objętych ochroną, które miały miejsce przed dniem, do którego ta dyrektywa musi zostać wdrożona do prawa państw członkowskich”.

29 Zważywszy na powyższe, odpowiedź na pytanie pierwsze winna brzmieć w ten sposób, że dyrektywa 2001/29 nie znajduje zastosowania do aktów korzystania z utworów i z innych przedmiotów objętych ochroną, które miały miejsce w okresie od 22 czerwca 2001 r., dnia wejścia w życie omawianej dyrektywy, do 22 grudnia 2002 r., dnia upływu terminu do dokonania jej transpozycji.

W przedmiocie pytania piątego

30 W pytaniu piątym, które winno zostać rozpatrzone w drugiej kolejności, sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy okoliczność, że podmiot praw autorskich wyraźnie lub w sposób dorozumiany wyraził zgodę na zwielokrotnianie swego utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną, ma wpływ na godziwą rekompensatę, która jest obligatoryjnie przewidziana przez właściwe przepisy dyrektywy 2001/29, a jeżeli tak, to czy taka zgoda powoduje utratę roszczenia o uzyskanie godziwej rekompensaty.

31 W tym względzie warto na wstępie przypomnieć, że Trybunał miał już okazję orzec, odnosząc się bardziej szczegółowo do wyjątku dotyczącego kopii na użytek prywatny, że godziwa rekompensata ma na celu wynagrodzenie twórcom tego, że bez ich zgody sporządzono z ich chronionych utworów kopię na użytek prywatny, w związku z czym powinna być postrzegana jako wynagrodzenie poniesionej przez autorów szkody spowodowanej sporządzeniem takiej kopii bez uzyskania ich zgody (zob. podobnie wyrok z dnia 21 października 2010 r. w sprawie C-467/08 Padawan, Zb.Orz. s. I-10055, pkt 39, 40).

32 Orzecznictwo to można przenieść również na inne przypadki określone w art. 5 dyrektywy 2001/29.

33 W owym art. 5 dyrektywy 2001/29 prawodawca Unii wprowadził, nawet już w samym tytule tego przepisu, rozróżnienie na z jednej strony wyjątki i z drugiej strony ograniczenia, na które może napotkać wyłączne prawo podmiotów praw autorskich do zezwolenia na zwielokrotnianie ich utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną bądź jego zakazania.

34 I tak owo prawo wyłączne może w zależności od okoliczności zostać całkowicie wyłączone, na zasadzie wyjątku, albo jedynie ograniczone. Nie można wykluczyć, że takie ograniczenie może obejmować częściowo, w zależności od szczególnych okoliczności danego przypadku, do którego się odnosi, wyłączenie, ograniczenie tudzież utrzymanie wspomnianego prawa.

35 Należy zatem stosować to dokonane na płaszczyźnie legislacyjnej rozróżnienie.

36 Podkreślenia wymaga również, że na podstawie art. 5 ust. 2 i 3 dyrektywy 2001/29 państwa członkowskie mogą przewidzieć w swoim prawie krajowym wyjątki lub ograniczenia w odniesieniu do wyłącznego prawa do zwielokrotniania. W przypadku gdy państwo członkowskie nie korzysta z tego uprawnienia, podmioty praw autorskich zachowują w granicach tego państwa swoje wyłączne prawo do zezwalania na zwielokrotnienie ich utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną bądź do jego zakazania.

37 W przypadku gdy państwo członkowskie zdecydowało się na podstawie przepisu zawartego w art. 5 ust. 2 lub 3 dyrektywy 2001/29 na wyłączenie w ramach przedmiotowego zakresu stosowania tego przepisu wszelkiego prawa podmiotów prawa autorskiego do zezwalania na zwielokrotnianie ich utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną, udzielona przez nich ewentualnie zgoda jest pozbawiona jakichkolwiek skutków prawnych w prawie tego państwa. W rezultacie taki akt nie ma żadnego wpływu na szkodę wyrządzoną podmiotom praw autorskich przez wprowadzenie takiego środka i nie może w związku z tym mieć żadnego wpływu na godziwą rekompensatę, niezależnie od tego, czy została ona przewidziana obligatoryjnie czy fakultatywnie przez właściwe przepisy tej dyrektywy.

38 Natomiast w sytuacji gdy państwo członkowskie nie zdecyduje się na całkowite wykluczenie tego prawa do zezwalania przez podmioty praw autorskich na zwielokrotnianie ich utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną, a wprowadzi jedynie ograniczenie tego prawa, należy ustalić, czy w takim przypadku ustawodawcy krajowemu przyświecał zamiar zachowania prawa do zwielokrotniania, z którego korzystają autorzy.

39 Jeżeli w niniejszej sprawie owo prawo do zwielokrotniania zostało zachowane, to przepisy dotyczące godziwej rekompensaty nie mogą znajdować zastosowania, ponieważ ograniczenie przewidziane przez ustawodawcę krajowego nie pozwala na dokonanie zwielokrotnienia bez zgody autora i nie powoduje zatem żadnego rodzaju szkody, której wynagrodzenie stanowi godziwa rekompensata. Natomiast, jeżeli w niniejszym przypadku prawo do zwielokrotniania nie zostało zachowane, wyrażenie zgody nie będzie miało żadnego wpływu na wyrządzoną autorom szkodę i w rezultacie nie będzie miało następstw w zakresie godziwej rekompensaty.

40 W świetle powyższych rozważań na pytanie piąte należy odpowiedzieć, że w ramach wyjątku lub ograniczenia przewidzianego w art. 5 ust. 2 lub 3 dyrektywy 2001/29 ewentualny akt wyrażenia zgody przez podmiot praw autorskich na zwielokrotnienie jego utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną nie ma żadnego wpływu na godziwą rekompensatę, niezależnie od tego, czy ta ostatnia została przewidziana obligatoryjnie, czy fakultatywnie przez właściwy przepis tej dyrektywy.

W przedmiocie pytania czwartego

41 W pytaniu czwartym, które należy rozpatrzyć w trzeciej kolejności, sąd odsyłający dąży zasadniczo do ustalenia, czy możliwość zastosowania środków technologicznych, o których mowa w art. 6 dyrektywy 2001/29, może spowodować wygaśnięcie przewidzianego w art. 5 ust. 2 lit. b) tej dyrektywy wymogu zapewnienia godziwej rekompensaty.

W przedmiocie dopuszczalności

42 Nie podnosząc wyraźnie zarzutu niedopuszczalności, Fujitsu wyraziło wątpliwości co do istotności pytania czwartego dla rozstrzygnięcia sporu w postępowaniu głównym.

43 W swych uwagach Fujitsu podnosi zasadniczo, że art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29 nie znajduje zastosowania w sprawie będącej przedmiotem postępowania głównego, ponieważ dotyczy on wyłącznie zwielokrotniania na użytek prywatny utworów dźwiękowych, wizualnych i audiowizualnych, a nie kopii tekstów i nieruchomych obrazów w komputerze.

44 W tym zakresie należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem pytania dotyczące wykładni prawa Unii, z którymi zwrócił się sąd krajowy w ramach stanu prawnego i faktycznego, za którego ustalenie jest on odpowiedzialny i którego prawidłowość nie podlega ocenie Trybunału, korzystają z domniemania posiadania znaczenia dla sprawy. Odmowa wydania przez Trybunał orzeczenia w trybie prejudycjalnym, o które wnioskował sąd krajowy, jest możliwa tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa Unii, o którą się zwrócono, nie ma żadnego związku ze stanem

faktycznym lub przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje elementami stanu faktycznego lub prawnego, które są konieczne do udzielenia użytecznej odpowiedzi na przedstawione mu pytania (wyroki: z dnia 12 października 2010 r. w sprawie C-45/09 Rosenbladt, Zb.Orz. s. I-9391, pkt 33; z dnia 18 kwietnia 2013 r. w sprawie C-463/11 L, pkt 28).

45 Tymczasem nie jest oczywiste, że wykładnia art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29, o którą zwrócił się sąd odsyłający, nie ma żadnego związku z okolicznościami lub z przedmiotem sporu w postępowaniu głównym lub że dotyczy ona problemu hipotetycznego.

46 Ponadto podniesiony przez Fujitsu zarzut oparty na braku właściwości tego przepisu w sprawach w postępowaniu głównym nie stanowi kwestii dopuszczalności, ale dotyczy istoty pytania czwartego.

47 W tych okolicznościach czwarte pytanie prejudycjalne należy uznać za dopuszczalne.

Co do istoty

48 Jak wynika z art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29, państwa członkowskie mogą przewidzieć w swoim prawie krajowym wyjątek dotyczący sporządzania kopii na użytek prywatny, pod warunkiem jednak, że podmioty praw autorskich otrzymają godziwą rekompensatę, uwzględniającą zastosowanie lub niezastosowanie środków technologicznych określonych w art. 6 w odniesieniu do danych utworów lub przedmiotów objętych ochroną.

49 W tym względzie należy na wstępie przypomnieć, co wynika także z pkt 31 niniejszego wyroku, że godziwa rekompensata ma na celu wynagrodzenie podmiotom prawa autorskiego szkody poniesionej przez nich w następstwie wprowadzenia wyjątku dotyczącego sporządzania kopii na użytek prywatny i w rezultacie korzystania z ich chronionych utworów bez ich zgody.

50 Ponadto zgodnie z art. 6 ust. 3 dyrektywy 2001/29 przez wyrażenie „środki technologiczne" należy rozumieć wszystkie technologie, urządzenia lub części składowe, które przy normalnym funkcjonowaniu są przeznaczone do powstrzymania lub ograniczenia czynności w odniesieniu do utworów lub innych przedmiotów objętych ochroną, które nie otrzymały zezwolenia od podmiotu praw autorskich lub prawa pokrewnego prawu autorskiemu.

51 Wynika stąd, że „środkami technologicznymi", do których nawiązano w art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29, są technologie, urządzenia lub części składowe służące ograniczeniu czynności, na które nie wyraziły zgody podmioty praw autorskich, czyli zapewnieniu prawidłowego stosowania tego przepisu ustanawiającego ograniczenie praw autorskich i praw pokrewnych, oraz powstrzymaniu czynności, które nie przestrzegają ścisłych wymogów ustanowionych w tym przepisie.

52 Jednak to państwa członkowskie, a nie podmioty praw autorskich, ustanawiają wyjątek w odniesieniu do kopii na użytek prywatny i to one zezwalają do celów wykonania takiej kopii na korzystanie z utworów lub z innych przedmiotów objętych ochroną.

53 W konsekwencji to państwo członkowskie, które poprzez ustanowienie takiego wyjątku zezwoliło na sporządzenie kopii na użytek prywatny, jest zobowiązane zapewnić prawidłowe stosowanie owego wyjątku i ograniczyć w ten sposób czynności, na które podmioty praw autorskich nie wyraziły zgody.

54 Wynika z tego, że okoliczność, iż państwo członkowskie nie zapewniło prawidłowego stosowania wyjątku przewidzianego dla kopii na użytek prywatny, w żaden sposób nie może powodować utraty roszczenia o godziwą rekompensatę dla podmiotów praw autorskich, które są dodatkowo narażone na poniesienie dodatkowej szkody, właśnie z powodu takiego zaniechania wspomnianego państwa członkowskiego.

55 Z kolei należy też zauważyć, że zgodnie z motywem 52 dyrektywy 2001/29 podmioty praw autorskich mają możliwość dobrowolnego korzystania ze środków technologicznych, które będą zgodne z wyjątkiem dotyczącym sporządzania kopii na użytek prywatny i pozwolą na osiągnięcie celu zamierzonego przez ten wyjątek. Państwa członkowskie powinny popierać korzystanie z takich środków technologicznych.

56 A zatem środki technologiczne, z których mogą skorzystać podmioty praw autorskich, winny być rozumiane jako technologie, urządzenia lub części składowe, które są w stanie zapewnić realizację celu, jakiemu służy ustanowienie wyjątku dotyczącego kopii na użytek prywatny, i powstrzymać lub ograniczyć zwielokrotnianie, na które nie zezwoliło państwo członkowskie w ramach tego wyjątku.

57 Zważywszy na dobrowolny charakter stosowania tych środków technologicznych, nawet jeżeli taka możliwość istnieje, fakt niezastosowania wspomnianych środków nie może powodować utraty roszczenia o godziwą rekompensatę.

58 Niemniej dane państwo członkowskie może uzależnić konkretną wysokość rekompensaty należnej podmiotom praw autorskich od zastosowania – lub nie – takich środków technologicznych, tak aby ci ostatni faktycznie zostali zachęceni do ich wprowadzenia i w ten sposób przyczynili się w sposób dobrowolny do prawidłowego stosowania wyjątku dotyczącego kopii na użytek prywatny.

59 W świetle powyższych rozważań na pytanie czwarte należy odpowiedzieć, że możliwość zastosowania środków technologicznych, o których mowa w art. 6 dyrektywy 2001/29, nie może spowodować wygaśnięcia przewidzianego w art. 5 ust. 2 lit. b) tej dyrektywy wymogu zapewnienia godziwej rekompensaty.

W przedmiocie pytań drugiego i trzeciego

60 W pytaniach drugim i trzecim, które należy rozpatrzyć łącznie w ostatniej kolejności, sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy „zwielokrotnianie przy użyciu dowolnej techniki fotograficznej lub innego procesu przynoszącego podobny skutek" w rozumieniu art. 5 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2001/29 należy interpretować w ten sposób, że obejmuje ono zwielokrotnienie dokonane za pomocą drukarki i komputera osobistego, głównie w przypadkach, gdy te urządzenia są ze sobą połączone, i w takim wypadku, kto jest dłużnikiem z tytułu godziwej rekompensaty na podstawie tego przepisu.

61 Po pierwsze, należy przypomnieć, że zgodnie z art. 2 dyrektywy 2001/29 co do zasady państwa członkowskie przyznają autorom lub podmiotom praw autorskich wyłączne prawo do zezwalania – lub zabraniania – na bezpośrednie lub pośrednie, tymczasowe lub stałe zwielokrotnianie ich utworów i innych przedmiotów objętych ochroną przy wykorzystaniu wszelkich środków i w jakiejkolwiek formie, w całości lub częściowo.

62 Jednakże na podstawie art. 5 ust. 2 lit. a) tej dyrektywy państwa członkowskie mogą przewidzieć wyjątek lub ograniczenie w odniesieniu do wyłącznego prawa autora lub podmiotu praw pokrewnych do zwielokrotniania jego utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną w przypadku zwielokrotniania na papierze lub podobnym nośniku przy użyciu dowolnej techniki fotograficznej lub innego procesu przynoszącego podobny skutek, pod warunkiem że podmioty praw autorskich otrzymają godziwą rekompensatę (zwane dalej „wyjątkiem dotyczącym zwielokrotniania na papierze lub podobnym nośniku").

63 Należy na wstępie zauważyć, że z akt sprawy w żaden sposób nie wynika, by problem dotyczący ewentualnego charakteru oryginału, z jakiego dokonuje się zwielokrotnienia, był istotny dla rozstrzygnięcia sporów w postępowaniach głównych. W konsekwencji nie ma potrzeby orzekania w tym względzie.

64 Jak wynika z brzmienia art. 5 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2001/29, przepis ten ustanawia rozróżnienie między nośnikiem, na jakim dokonywane jest zwielokrotnienie, a mianowicie papierem lub podobnym nośnikiem a metodą, za pomocą której dokonano takiego zwielokrotnienia, a mianowicie dowolną techniką fotograficzną lub innym procesem przynoszącym podobny skutek.

65 Jeżeli chodzi w pierwszej kolejności o nośnik, czyli materialny element, na którym znajduje się zwielokrotnienie utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną, art. 5 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2001/29 wymienia wyraźnie papier, z którym zrównuje ogólnie także każdy inny surogat, który wykazuje podobne właściwości, czyli takie, które są porównywalne i równorzędne z właściwościami papieru.

66 Wynika stąd, że zakres stosowania wyjątku, o którym mowa w tym przepisie, nie obejmuje nośników, które nie mają właściwości porównywalnych i równorzędnych z papierem. Gdyby bowiem było inaczej, nie można by zapewnić skuteczności (effet utile) tego wyjątku, zwłaszcza jeśli wziąć pod uwagę wyjątek ustanowiony w art. 5 ust. 2 lit. b) dyrektywy 2001/29, dotyczący „zwielokrotniania na dowolnych nośnikach".

67 A zatem z zakresu stosowania art. 5 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2001/29 należy wykluczyć wszelkie nośniki służące zwielokrotnianiu, które nie są analogowe, czyli głównie nośniki cyfrowe, ponieważ – na co zwróciła także uwagę rzecznik generalna w pkt 63 opinii – dany surogat, aby być podobnym do papieru jako nośnika zwielokrotniania, musi nosić na sobie fizyczne odwzorowanie, które może być postrzegane za pomocą ludzkich zmysłów.

68 Co się tyczy następnie metody pozwalającej na dokonanie zwielokrotnienia na papierze, z art. 5 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2001/29 wynika, że odnosi się on nie tylko do techniki fotograficznej, ale także do „innego procesu przynoszącego podobny skutek", a mianowicie do każdej innej metody umożliwiającej osiągnięcie rezultatu podobnego do tego uzyskanego w następstwie zastosowania techniki fotograficznej, czyli analogowego obrazu utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną.

69 Taki wniosek znajduje ponadto potwierdzenie w uzasadnieniu projektu Komisji [COM(97) 628] prowadzącego do przyjęcia dyrektywy 2001/29, zgodnie z którym to uzasadnieniem omawiany wyjątek koncentruje się nie na zastosowanej technice, ale raczej na oczekiwanym rezultacie.

70 W zakresie, w jakim rezultat ten jest zapewniony, liczba operacji lub rodzaj techniki lub technik zastosowanych w ramach danego procesu zwielokrotniania nie jest istotna, pod warunkiem jednak, że różne elementy lub różne nieodrębne etapy tego samego procesu występują lub odbywają się pod kontrolą tej samej osoby i wszystkie one mają na celu zwielokrotnienie utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną na papierze lub podobnym nośniku.

71 Taka wykładnia znajduje potwierdzenie w motywach 2 i 5 dyrektywy 2001/29, zgodnie z którymi zamierzony przez tę dyrektywę cel polega na stworzeniu ogólnych i elastycznych ram na poziomie Unii, wspomagających rozwój społeczeństwa informacyjnego oraz dostosowanie, a także uzupełnienie aktualnych reguł w zakresie prawa autorskiego i praw pokrewnych w celu uwzględnienia rozwoju technologicznego, który doprowadził do powstania nowych form eksploatacji chronionych utworów (wyrok z dnia 24 listopada 2011 r. w sprawie C-283/10 Circul Globus Bucureşti, Zb.Orz. s. I-12031, pkt 38).

72 Wynika z tego, że art. 5 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2001/29 nie stoi na przeszkodzie, z zastrzeżeniem uściśleń dokonanych w pkt 70 niniejszego wyroku, temu, by w procesie wspomnianym w tym przepisie zostały użyte różne urządzenia, w tym takie, które mają przeznaczenie cyfrowe.

73 Co się tyczy, po drugie, kwestii, kto w ramach takiego procesu związanego z użyciem kilku urządzeń, niektórych pracujących w systemie analogowym i innych w systemie numerycznym, jest zobowiązany do zapewnienia godziwej rekompensaty, należy na wstępie przypomnieć orzecznictwo Trybunału

odnoszące się wprawdzie do wyjątku dotyczącego kopii na użytek prywatny, jednak mające zastosowanie w drodze analogii do wyjątku dotyczącego zwielokrotniania na papierze lub na podobnym nośniku pod warunkiem przestrzegania podstawowego prawa równego traktowania ustanowionego w art. 20 karty.

74 Co się tyczy wskazania osoby, którą należy uznać za dłużnika z tytułu godziwej rekompensaty, Trybunał orzekł już w przeszłości, że przepisy dyrektywy 2001/29 nie regulują w sposób wyraźny kwestii, kto powinien uiścić tę rekompensatę, w związku z czym państwa członkowskie dysponują szerokim zakresem swobody w tym względzie (zob. podobnie wyrok z dnia 16 czerwca 2011 r. w sprawie C-462/09 Stichting de Thuiskopie, Zb.Orz. s. I-5331, pkt 23).

75 To powiedziawszy, należy jednak zauważyć, że ponieważ pojęcie „godziwej rekompensaty" jest pojęciem autonomicznym prawa Unii, Trybunał wyjaśnił, co zostało też przypomniane w pkt 31 niniejszego wyroku, że rekompensata ta ma na celu wynagrodzenie twórcom tego, że bez ich zgody zwielokrotniono ich utwory, w związku z czym powinna być postrzegana jako wynagrodzenie poniesionej przez nich szkody spowodowanej takim zwielokrotnieniem. A zatem co do zasady to do osoby, która wyrządziła taką szkodę, a mianowicie do osoby, która dokonała zwielokrotnienia chronionego utworu bez wcześniejszego uzyskania zgody podmiotu praw autorskich, należy naprawienie poniesionej przez tego ostatniego szkody poprzez sfinansowanie rekompensaty, która zostanie mu wypłacona (zob. podobnie ww. wyrok w sprawie Padawan, pkt 44, 45).

76 Trybunał przyznał jednak, że ze względu na praktyczne trudności związane z takim systemem godziwej rekompensaty państwa członkowskie są uprawnione do cofnięcia się o parę etapów przed samym sporządzeniem kopii i ustanowienia do celów sfinansowania godziwej rekompensaty „opłaty za kopię na użytek prywatny" obciążającej osoby, które dysponują sprzętem, urządzeniami i nośnikami zwielokrotniania i które z tego tytułu prawnie lub faktycznie udostępniają te przedmioty osobom prywatnym lub świadczą tym osobom usługi zwielokrotniania, gdyż taki system umożliwia podmiotom zobowiązanym do uiszczenia opłaty przeniesienie jej kosztów na użytkowników prywatnych, wskutek czego użytkownicy ci poniosą ciężar opłaty za kopię na użytek prywatny (zob. podobnie ww. wyroki: w sprawie Padawan, pkt 46, 49; a także w sprawie Stichting de Thuiskopie, pkt 27, 28).

77 Stosując to orzecznictwo odpowiednio do wyjątku dotyczącego zwielokrotniania na papierze lub na podobnym nośniku, co do zasady to do osoby, która dokonała takiego zwielokrotnienia, należy sfinansowanie rekompensaty, która zostanie wypłacona podmiotom praw autorskich. Zważywszy na trudności praktyczne, państwom członkowskim przysługuje jednak swoboda ustanowienia w danym przypadku opłaty podlegającej uiszczeniu przez osoby, które dysponują sprzętem, na którym wspomniane zwielokrotnienie zostało zrealizowane.

78 Również w sytuacji gdy omawiane zwielokrotnienia dokonywane są w ramach jednego procesu za pomocą szeregu połączonych ze sobą urządzeń, w danym wypadku, cofając się kilka etapów przed sporządzeniem kopii, państwo członkowskie może przewidzieć system, w którym godziwa rekompensata jest uiszczana przez osoby dysponujące urządzeniem stanowiącym część tego szeregu, które jest wykorzystywane w tym procesie w sposób niesamodzielny, ponieważ osoby te mają możliwość przeniesienia kosztów wspomnianej opłaty na swoich klientów. Niemniej całkowita kwota godziwej rekompensaty należnej jako wynagrodzenie szkody poniesionej przez podmioty praw autorskich w wyniku takiego jednolitego procesu nie może zasadniczo różnić się od tej ustalonej za zwielokrotnienie dokonane przy użyciu jednego tylko urządzenia.

79 W tych okolicznościach poszanowane pozostaje podstawowe prawo wszystkich zainteresowanych do równego traktowania.

80 Zważywszy na powyższe rozważania, odpowiedź na pytania drugie i trzecie winna brzmieć: pojęcie „zwielokrotniania przy użyciu dowolnej techniki fotograficznej lub innego procesu przynoszącego podobny skutek" w rozumieniu art. 5 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2001/29 należy interpretować w ten

sposób, że obejmuje ono zwielokrotnienie dokonane za pomocą drukarki i komputera osobistego, w przypadku gdy urządzenia te są ze sobą połączone. W takim wypadku państwa członkowskie są uprawnione do ustanowienia systemu, w ramach którego godziwa rekompensata jest uiszczana przez osoby, które dysponują urządzeniem wykorzystywanym w sposób niesamodzielny w jednolitym procesie zwielokrotnienia utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną na danym nośniku, ponieważ mają one możliwość przeniesienia kosztów opłaty na swoich klientów, przy czym całkowita kwota godziwej rekompensaty należnej jako wynagrodzenie szkody poniesionej przez autora w wyniku takiego jednolitego procesu nie może zasadniczo różnić się od rekompensaty ustalonej za zwielokrotnienie dokonane przy użyciu jednego tylko urządzenia.

W przedmiocie kosztów

81 Dla stron w postępowaniach głównych niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniach głównych, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

1) **Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym nie znajduje zastosowania do aktów korzystania z utworów i z innych przedmiotów objętych ochroną, które miały miejsce w okresie od 22 czerwca 2001 r., dnia wejścia w życie omawianej dyrektywy, do 22 grudnia 2002 r., dnia upływu terminu do dokonania jej transpozycji.**

2) **W ramach wyjątku lub ograniczenia przewidzianego w art. 5 ust. 2 lub 3 dyrektywy 2001/29 ewentualne wyrażenie zgody przez podmiot praw autorskich na zwielokrotnienie jego utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną nie ma żadnego wpływu na godziwą rekompensatę, niezależnie od tego, czy ta ostatnia została przewidziana obligatoryjnie, czy fakultatywnie przez właściwy przepis tej dyrektywy.**

3) **Możliwość zastosowania środków technologicznych, o których mowa w art. 6 dyrektywy 2001/29, nie może spowodować wygaśnięcia przewidzianego w art. 5 ust. 2 lit. b) tej dyrektywy wymogu zapewnienia godziwej rekompensaty.**

4) **Pojęcie „zwielokrotniania przy użyciu dowolnej techniki fotograficznej lub innego procesu przynoszącego podobny skutek" w rozumieniu art. 5 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2001/29 należy interpretować w ten sposób, że obejmuje ono zwielokrotnienie dokonane za pomocą drukarki i komputera osobistego, w przypadku gdy urządzenia te są ze sobą połączone. W takim wypadku państwa członkowskie są uprawnione do ustanowienia systemu, w ramach którego godziwa rekompensata jest uiszczana przez osoby, które dysponują urządzeniem wykorzystywanym w sposób niesamodzielny w jednolitym procesie zwielokrotnienia utworu lub innego przedmiotu objętego ochroną na danym nośniku, ponieważ mają one możliwość przeniesienia kosztów opłaty na swoich klientów, przy czym całkowita kwota godziwej rekompensaty należnej jako wynagrodzenie szkody poniesionej przez autora w wyniku takiego jednolitego procesu nie może zasadniczo różnić się od rekompensaty ustalonej za zwielokrotnienie dokonane przy użyciu jednego tylko urządzenia.**

Podpisy